

Přestože válka na východě Ukrajiny stále trvá, česko-ruská Mezivládní komise pro hospodářskou, průmyslovou a vědeckotechnickou spolupráci loni obnovila svou činnost

Jakub Tomášek a Barbora Knappová

V letošním roce by mělo proběhnout jubilejní desáté zasedání česko-ruské Mezivládní komise, která bez větší pozornosti médií v březnu 2016 po třech letech obnovila svou činnost přerušenu vzhledem k událostem na Ukrajině. Tento text se zamýšlí nad některými otázkami, které okolnosti fungování komise na pozadí ukrajinského konfliktu vyvolávají.

V posledních třech letech vzájemný česko-ruský obchod zaznamenal prudký pokles. Kromě propadu cen na komoditních trzích se na něm značnou měrou podílely i napjaté vztahy mezi západními státy a Ruskou federací způsobené ruskou anexí Krymu a zapojením do konfliktu na východní Ukrajině. Mezinárodní obchod totiž není řízen pouze tržními mechanismy, nýbrž jej ovlivňují i faktory politické. Státy nejsou nečinnými přihlížiteli propadu nebo růstu svého zahraničního obchodu, neboť disponují širokým spektrem nástrojů pro jeho podporu a směřování.

V České republice mezi klasické institucionální mechanismy využívané k rozvoji zahraničního obchodu patří hospodářské komory, Česká exportní banka (ČEB), Exportní garanční a pojišťovací společnost (EGAP) či agentura CzechTrade. Specifickými aktéry v případě podpory exportu do Ruské federace jsou česko-ruská Mezivládní komise pro hospodářskou, průmyslovou a vědeckotechnickou spolupráci a některé hospodářské komory, zejména Komora pro hospodářské styky se SNS (Společenství nezávislých států) či Rusko-česká smíšená obchodní komora.

Činnost těchto těles byla významně zasažena protiruskými ekonomickými sankcemi přijatými Evropskou unií v reakci na ruské angažmá v konfliktu na Ukrajině. Politické spory a napjaté mezinárodní vztahy se tak skrze sankce a

jimi navoděnou atmosféru brzy promítly do hospodářských záležitostí jednotlivých států. Vazby mezi politikou a byznysem však rozhodně nejsou jednostranné. Ekonomické zájmy patří mezi jedny z předních faktorů ovlivňující chování lidí, společenství i států a vidina zisku může mnohdy převážit bezpečnostní zájmy či morální zásady

Ve světle těchto propletených jevů je mimořádně pozoruhodné sledovat, jakým způsobem sankce a zhoršení vztahů s Ruskem ovlivnily fungování výše zmíněné česko-ruské Mezivládní komise. K jejímu založení došlo v roce 2005, kdy vzájemný obchod zaznamenával strmý růst, a do dnešního dne se setkala již devětkrát.

Podle informací uvedených na [stránkách](#) Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) se jedná o zcela běžný nástroj bilaterální ekonomické spolupráce. Podobný mechanismus má Česká republika s desítkami dalších zemí a ve vztahu k Rusku jej využívá i mnoho jiných států včetně USA nebo nejdůležitějších členů EU. Gestorem komise je na české straně MPO a ministři průmyslu a obchodu jí za českou i ruskou stranu předsedají. Komise se skládá z několika specializovaných pracovních skupin vedených příslušnými ministerstvy či jinými úřady podle sektorového a teritoriálního zaměření. Tyto skupiny se pravidelně scházejí v průběhu roku i mimo dobu zasedání komise, které do roku 2012 probíhalo vždy jednou ročně.

V listopadu 2013, kdy bývalý ukrajinský prezident Viktor Janukovyč na poslední chvíli odmítl podepsat Asociační dohodu s Evropskou unií, se rovněž mělo konat plánované setkání komise, ale z ruské iniciativy došlo k jejímu přeložení na březen 2014. V reakci na ruskou březnovou anexi Krymu se následně státy Evropské unie dohodly, že se žádná pravidelná mezivládní jednání uskutečňovat nebudou. Setkání tedy bylo znovu odloženo.

S přibývajícím časem nicméně evropské země začaly postupně ustupovat ze svého striktního přístupu k Rusku a volily různé strategie, jak účinky sankcí nebo ruských protisankcí obejít nebo přinejmenším omezit jejich negativní dopad na vlastní ekonomiku. Bělorusko se například stalo populární destinací, přes kterou se reexportovaly zemědělské výrobky na ruský trh, a Slovinsko se v prosinci 2014 jako první člen EU rozhodlo obnovit formát mezivládní komise pro hospodářskou spolupráci.

Česká republika naplánovala další setkání mezivládní komise na březen roku 2015. Ačkoliv již byl stanoven termín konání, objevil se problém nejednotnosti českých resortů v otázce dalšího postupu vůči Rusku. Pro zasedání komise se tehdy jasně vyslovil ministr průmyslu a obchodu Jan Mládek, podle nějž se za uplynulé dva roky nashromáždila řada témat, kterým bylo třeba se věnovat. Mluvčí ministerstva František Kotrba postoj resortu obhajoval tím, že sankční režim nezakazuje technická setkání představitelů České republiky a Ruska a nikdo z členů ruské komise není na sankčním seznamu osob (Ihned.cz).

Ministerstvo zahraničí v čele s Lubomírem Zaorálkem přesto považovalo schůzi komise vzhledem k zahraničněpolitické situaci za nevhodnou a zasedání bylo nakonec zrušeno. Svou v roli v tomto rozhodnutí pravděpodobně hrálo také nešťastné načasování. Komise se měla sejít jen pár dní před summitem v Bruselu, kde se mělo probírat možné zpřísnění postupu vůči Rusku. Obnovení komise by tak na Českou republiku vrhlo negativní světlo, čemuž se česká vláda snažila vyhnout.

K setkání komise nakonec došlo po tříleté pauze v březnu 2016, a to bez vyvolání větších kontroverzí či vzbuzení pozornosti. Zdá se, že i ministerstvo zahraničí po roční pauze upustilo od svých předešlých námitek. To mimo jiné svědčí o vzrůstajícím pragmatismu v přístupu k Rusku a o pomalu nastávající normalizaci vztahů s Ruskem v oblastech, které nejsou přímo zatížené

sankčním režimem. Díky těmto krokům se tak vytváří nezbytný prostor a podmínky pro častější setkání mezi představiteli obou zemí. V návaznosti na tento vývoj i česká vláda navíc volí strategii, která má za cíl zabránit dalšímu snížení exportu do Ruska. Patří mezi ně například rétorická klička spočívající v tom, že se klade důraz na zlepšování spolupráce s jednotlivými ruskými regiony a oblastmi, jakoby se to tak netýkalo Ruska jako celku.

Je zjevné, že svůj význam má v tomto procesu čas, který postupně obrušuje politické napětí a vytváří prostor pro návrat k nástrojům, jejichž využívání by ještě před dvěma roky bylo před západními partnery neobhajitelné. Ekonomické zájmy se díky tomu dostávají do popředí nehledě na to, že Rusko nijak neustupuje z pozic, které vedly k přijetí sankcí. Zatímco někteří tento vývoj hodnotí pozitivně a zdůrazňují potřebu pravidelných konzultací, jiní upozorňují na to, že podobné lavírování přispívá k oslabení evropské jednoty, která už i tak musí čelit občasným trhlinám vytvářející rizikový precedent.

Text je druhým ze série příspěvků, které vznikly v rámci projektu „[The development of economic relations between the Visegrad countries and Russia: Before and after Ukraine](#)“ podpořeného Mezinárodním visehradským fondem.